

gumbe in pas in se je zaradi tega zdela še posebno pripravna, ne da bi si človek mogel priti na jasno, čemu naj to služi.« (Kafka, 2004: 5)

Za razmislek o birokraciji je Kafka precej navdihujoče čtivo. Tako v *Gradu* kot v *Procesu*, iz katerih so vzeti navedeni odlomki, se pred bralčevimi očmi razrašča podoba nepreglednega in obscenega birokratskega aparata, ki se vseskozi giblje na robu med sanjami in budnostjo. Količnik je sanjski rob kot trenutek, »preden se ne prebudimo«, natanko moment, v katerem se nemara srečamo z realnim (cf. Lacan, 1996: 55–58), se zdi v prizadevanju, ki se želi vprašati po realnem neke birokracije, toliko primernejše začeti prav s kafkovsko referenco.

V prvem navedenem odlomku se razkriva ozadje sumljivih »pomočnikov«, ki ju je K.-ju, domnevnemu zemljemercu in osrednji figuri *Gradu*, kmalu po njegovem prihodu v vas domnevno dodelila domnevna oblast domnevnega gradu.¹ Proti koncu romana, v katerem lahko na različne načine opazujemo neuporabnost, vsiljivost, infantilnost in neukrotljivost obeh »pomočnikov«, se, ko je videti, da se ju je K. dokončno iznebil, eden od njiju prvič koherentno izreče o njunem poslanstvu in vlogi. H K.-ju naj bi ju poslala natanko višja uradniška oblast, ki ji K. kljub vsem svojim prizadevanjem nikakor ne more priti blizu, za nameček pa jima je bilo naročeno, naj K.-ja, ki se po mnenju oblasti očitno jemlje vse preveč resno, vendarle malce razvedrita. V nejasnem prepletu uradnega in zasebnega, kjer se nikoli natanko ne ve, »kdo pije in kdo plača«, se razkrivata »vedrost« oblasti in njena navidezna dobronamernost, ki je ob moteči podobi pomočnikov milo rečeno dvomljiva.

Drugi odlomek prinaša tožbo predanega uradnika, h kateremu K. zaide sredi noči. Uradniška izpoved se izreka med rjuhami, v zasebnosti uradnikove gostilniške sobe, ki poleg postelje ne premore drugega pohištva in v kateri se, kot izvemo, opravlja večina »neuradno-uradnih« ur. Kaj stranke, uradniki šele trpijo pod pritiskom pravil in dolžnosti, ki jim jih nalaga njihova služba! Pri tem seveda ne gre za trpljenje ob odrekanju udobju in ugodju zasebnosti. Prave skrbi jih tarejo zaradi ogroženosti »uradne presoje«; v nočnih urah, v katerih morajo opraviti večino uradnih zaslišanj, se meja med uradnim in zasebnim, ki tvori podmeno

¹ Osnovni okvir zgodbe predstavlja prihod zemljemerca K. v vas pod gradom, od koder so ga baje poklicali. Ko prispe, se izkaže, da ga, kljub temu da so vsi nekako seznanjeni z njegovim prihodom, pravzaprav nihče ne potrebuje. Uradniška oblast gradu, s katero želi K. razčistiti nejasnosti svojega položaja, se vseskozi izmika njegovim prizadevanjem po kakršnemkoli soočenju. »Domnevnost« preči vsa »dejstva« zgodbe, še najbolj pa samo oblast; v vasi pod gradom, kjer je »v duhu« povsod prisotna, se kaže le v podobi nižjih tajnikov, v svoji »vrhovnosti« pa nikjer naravnost ne nastopi. Do gradu kot središča oblasti K. nikakor ne more priti, saj se nejasno staplja z vasjo in ostaja vseskozi zavrt v plašč »domnevnosti«.